

Schild Marianna, andragógus

Milyen veszélyek között élünk?

Az internet veszélyei, pszichológiai megközelítésben

Absztrakt

Az utóbbi néhány évben kialakult virtuális világban az információs, kommunikációs technikák elsöprő erejű fejlődésnek indultak, és mára átalakították a társadalom és az egyén életterét. A digitális kor néhány évtized alatt alakult ki, ami olyan nagyfokú kulturális váltást eredményezett, amire az idegrendszer ilyen rövid idő alatt nem tud ráhangolódni. Senki nem tudja megjósolni, hogy milyen lesz az internet általi világ a jövőben, hiszen az átalakulásnak még csak az elején vagyunk. Előfordulhat, hogy ami ma még csekély mértékben jelentkező veszélyhelyzet, az a jövőben eluralkodik, és azt a sok előnyt leárnyékolja, amiért egyáltalán érdemes használni. Az ember felelőssége, hogy az új vívmányokat úgy használja, hogy az ne ellene, hanem érte szóljon, ezt viszont csak úgy éri el, ha tudását, kompetenciáit folyamatosan fejleszti. Jobb, ha tudatosítjuk magunkban, hogy mitől kell félnünk. A dolgozat rávilágít arra, hogyan tudjuk megvédeni a digitális kor szülőit, hogyan lehetne a veszélyekre, kockázatokra kellőképpen felhívni a figyelmet.

Kulcsszó: digitális forradalom, net generáció, online viselkedés, virtuális világ, veszélyek, kiberkriminológia, vírus, identitáslopás

Abstract

In the virtual world, which developed in the past few years, the information and communications technologies commenced a profound change, and by today transformed the living space of society and the individual. The digital age evolved under a few decades, which resulted in such a substantial cultural change, to which the nervous system in such a short time cannot adapt to. No person can predict what the world with internet will be like in the future, since we are only at the beginning of transformation. It may occur that what today appears as a trifling case of emergency in the future becomes dominant and overshadows the many advantages for which it is worth to use. It is the responsibility of men to use the new achievements in a way that instead of working against them, it works for them, and this can only be achieved if the knowledge and competences are constantly improved. It is better to be conscious of what we should be afraid of. The thesis sheds light on how we can protect the children of the digital age, how we could duly call attention to the risks and dangers.

BEVEZETÉS

Az internet olyan gyorsan robbant be világunkba, hogy szinte időnk sem volt felmérni, milyen hatással lesz majd a viselkedésünkre. A virtuális tér az a hely, ahol az emberek időnként furcsán cselekszenek, és előfordul, hogy olyan dolgokat tesznek, amiket a való világban soha sem tennének, pl. gátlástalanná válnak, másokat megszegyenítenek, könnyen haragra gerjednek az interakció során, előfordulhatnak kíméletlenségek, kirohanások, veszekedések.

Az Internet használatának hardver, softver oldalát, az azok elleni cselekmények fajtáit, módjait sokan vizsgálják. A digitális világ, az új felnövő generációk internet-használati szokásait kutatók rámutattak arra a jelenségre, hogy egy újfajta viselkedés, az online viselkedés van kialakulóban, melynek egyre több aspektusa kerül a fókuszba. Ismerjük-e az új generációk megváltozott attitűdjeit, az internet-használat pszichés veszélyeit, a felnövekvő nemzedékekre gyakorolt hatását? Ebben a tanulmányban célul tűztem ki, hogy vizsgálom az internethasználat pszichés hátterét és veszélyeit, valamint káros cselekmények elleni küzdelem és az énvédelem lehetséges formáit.

1. Az internet fogalma, felhasználásának jelentősége

Megszűntek az idő és tér korlátai és túlságosan szorossá vált a világ emberei közti kapcsolatrendszer, ami értelemszerűen oda vezet, hogy különböző társadalmak erősebben hatnak egymásra, mint valaha minden előző időszakot felülmúlva. Csepeli György rámutat arra, hogy „Az új infokommunikációs technológiák esetében a veszély abban áll, hogy az architektúra, a technika „többet tud” mint a benne részt vevő egyedek és hálózatok.”¹ Az lenne az ideális, ha, az internet nem zárná, hanem nyitná a kapukat a nagyvilág felé!

A védelmi szakemberek hangsúlyozzák, hogy „A lakosság akkor képes tevékeny résztvevője lenni a védelmi rendszernek, ha kialakítják, és a környezete potenciális veszélyeztetettségének megfelelő szintre fejlesztik az önvédelmi készségét.”² Az internet használatának elterjedése, a bántó cselekmények megszorodása indokolttá teszik, hogy vizsgáljuk ennek a területnek a megjelenését a biztonságpolitikában és a védelmi

¹ Talyigás, 2010.

² Dr. Hornyacsek, 2008.

munkában. A pszichés én- és önvédelem egyre inkább összetevőjévé válik a komplex értelemben vett biztonságnak.

Bármilyen jelenséget megvizsgálunk az internettel kapcsolatban, szinte nincs olyan mozzanat, *online viselkedés*, aminek ne lenne egyszerre pozitív és negatív pszichés hozadéka. Pozitív például, hogy sokszor félénk embereknek segít a kapcsolatteremtésben, és a közösségeket empátiára tanítják. Ez a fajta ún. „digitális empátia” a kutatások szerint is átterjedhet a valós világra. Negatívként említhetjük a nárcizmust, az empátia hiányát, a fokozott agressziót. Vagyis a legjobbnak tűnő dolog is visszájára fordulhat.

Az *internet* szó angol eredetű, jelentése hálózatok közötti. Az internet egy hatalmas számítógép hálózat, ami „körülöleli” az egész világot, úgy, hogy kisebb számítógép-hálózatokat köt össze, és ezzel biztosít alternatív kiberteret, ami lehetővé teszi, hogy a különböző rendszerek egyszerűen, gyorsan információt cserélhessenek. Az internet megjelenése és széleskörű elterjedése nagy változásokat hozott az élet minden területén.

Az új emberi kapcsolatok kialakításának egyik meghatározó lehetősége a közösségi oldalak megjelenése, pl. Myspace, Facebook, Iwiw, Msn, My Wip, Skype, stb. A net a tájékozódás alapforrásává vált.

Az internetet nap, mint nap különböző célokból használjuk: chat, twitter, közösségi oldalakon való barátkozás, böngészések, levelezés, telefonálás, blogok írása, felhívások közzététele, játék, tájékozódás, film letöltés, vásárlás, tanulás, zenehallgatás, szakmai ismeret-bővítés stb.

Belátva, hogy az internet „élettársunkká” vált, és nagyon sok kikapcsolódást, pozitív élményt is nyújt, ezért kár lenne lemondani róla, de feltétlenül ki kell alakítani, illetve be kell tartani az ezzel kapcsolatos határokat, mivel azok átlépése - mint annyi egyéb dologban is - veszélyeket rejt magában. A világháló elképesztő méretű lehetőségeket jelenthet, ugyanakkor veszélyes volta miatt súlyos lelki, gazdasági, társadalmi bonyodalmakhoz is vezethet. A cél az lenne, hogy minél kevesebb rizikóval használjuk ezt a virtuális létmódot.

Csepeli György szerint „az információ létrehozása, tárolása, továbbítása, közlése az internet rohamosan fejlődő teljesítőképessége és terjedése jóvoltából a XXI. századra univerzális társadalmi valósággá vált.”³

Az internet sajnos lehetőségeket is nyújt az informatikai bűnözésre, mint pl. lopás, kémkedés, zavarkeltés, csalás, ami által bárki identitása megváltoztatható – ennek előnyeit ki is használják bizonyos személyek tisztességtelen céljaikra.

„Azoknak, akik a XX. század második felében éltek, a digitális forradalom nem más, mint a tömegek ellenőrzése új korának a kezdete, ami rengeteg szabadságjogi és emberi jogi kérdést vet fel elsősorban az adatvédelem és az információs önrendelkezés terén.”⁴

A virtuális világban több olyan szolgáltatás van, ahová akár álnéven is be lehet jelentkezni. Bizonyos védett felületek kivételével (ügyfélkapu, bankok) az internet alkalmatlan a felhasználó azonosítására. Sokan szabadságként fogják fel a virtuális életben lévő anonimitást.

Kísérőjelenség: az Internetfüggőség

Az információéhség némelyik embert arra készíti kényszerítő erővel, hogy időt pazarolva, olyan sok ideig használja naponta az internetet, ami túlhalad a normalitáson.

Az internetfüggőség – *internetaddikció* – szakmai körökben még nem tisztázott, többféleképpen emlegetik: patológiás, excesszív, maladaptív, problémás vagy kompulzív internethasználat. Scott Caplan szerint a jelenség kognitív és viselkedésszerűjei a legmeghatározóbbak. Kimberly S. Young⁵ volt az első, aki a túlzott és problémát jelentő internethasználatot addiktív zavarként írta le. Young szerint az tekinthető internet függőnek, akinél az általa leírt 8 tünetből legalább 5 észlelhető.

1. Internettel való intenzív foglalkozás;
2. Ugyanakkora öröm eléréséhez egyre megnövekedett idejű online jelenlét (tolerancia) szükséges;
3. Ismételt erőfeszítés az internethasználat csökkentésére vagy abbahagyására;
4. Idegesség, depresszió vagy hangulati labilitás, ha korlátozzák az internetezésben;

³ Talyigás, 2010.

⁴ <http://hu.wikipedia.org/...>

⁵ Dr. Kimberly Young nemzetközi internet-viselkedési szakértő, Az Internet Addiction Recovery Center igazgatója

5. Az eltervezettnél hosszabb online időtöltés;
6. A nethasználat miatti munka- vagy kapcsolati károsodás;
7. Hazudozás másoknak arról, hogy valójában mennyi időt tölt a nettel
8. Nethasználat hangulatszabályozás céljából

Kiemelkedőség vagy *szaliencia* jelensége arra utal, hogy az internetezés az egyén életének legfontosabb részévé válik, dominálja gondolatait, érzelmeit, viselkedését, azaz, kiemelkedik az egyéb viselkedések közül. Uralja a személy mindennapjait, gondolatait, sóvárgást idéz elő. Megjelenhetnek a megvonásos tünetek, mint pl.: idegesség, irritabilitás, szorongás, hangulatingadozás, rosszkedv, stb... Kulcsfontosságú tünet a konfliktusok megjelenése az egyén és környezete között, a hangulat megváltozása a feldobottságtól akár a súlyos depresszióig.

Azzal, hogy az internet folyamatosan be van kapcsolva, hogy „virtualításban” él valaki, ez előbb, vagy utóbb a fizikai valóság jelentőségének elvesztéséhez vezethet. Előfordulhat testképzavar, gyenge iskolai teljesítmény, vagy akár kényszeres zavarok is.

Megjósolható, hogy a technológiai fejlődés az újonnan felnövő generációk életében nagyon nagy változást fog eredményezni, mivel az embereknek több, mint a fele, internet nélkül az életét már nem tudja elképzelni, és nagyon sokan fontosabbnak érzik, mint a személyes, emberi találkozásokat. Ez esetleg elidegenedéshez, kapcsolatok leépüléséhez, a kapcsolatteremtési készség sorvadásához vezethet.

1. ábra Ismerkedés a Nettel ⁶

2. ábra Társas élmény⁷

⁶ <http://www.google.hu/search...>

⁷ <http://www.google.hu/search...>

2. Megváltozott világ, digitális generációk

A mai fiatalok nem kis lépésekben változtak, úgy, mint a múltban. Nem csak a beszédük, ruházatuk vagy stílusuk alakult, ahogyan ez korábban már megtörtént a generációk között, hanem igazi, nagy áttörésnek lehettünk tanúi - olyan eseménynek, amely alapjaiban változtatja meg mindennapi életfeltételeinket. Ez nem más, mint a *digitális forradalom*.

Ezek a fiatalok „képviselek az első generációt, akik ebben az új világban nőttek fel. [...] Világossá vált, hogy az őket körülvevő környezet és a környezettel való interakció gyakorisága miatt a mai diákok alapvetően másképp gondolkoznak, és másképp dolgozzák fel a környezetükből érkező információkat, mint elődeik.”⁸ Technikai és pszichológiai változások együttese, amelynek következtében úgy élünk ma, ahogy. A játéktól kezdve az információszerzésig, közlés, barátkozás, ügyintézés, beszélgetés, új kapcsolati készségek.

Ha a mai erkölcsi életre fókuszálunk, megállapíthatjuk, hogy az új morális útmutatások még nem nagyon alakultak ki, viszont bizonyos régiók már elavultnak számítanak. Vagyis ami régen tabu volt, mára elfogadottá vált: pl. közösségi oldalakon az önkítárulkozás, önbemutató ténye. Ezeknek a határa jócskán kitolódott, gyakran már a jó ízlés határát súrolva. Az, hogy a világ ilyen irányba fordult, ez ellen nincs mit tenni.

Ahogy a természetvédők hosszú évekig hittek abban, hogy a globális klímaváltozás jelenségét fel lehet tartóztatni, és a lakosság felkészítését, tudatformálását a környezettudatos magatartás kialakítására szűkítették, majd ráébredtek arra, hogy sokkal inkább az adaptáció, az alkalmazkodás megtanítása vezethet célra. Úgy tudomásul kell venni, hogy az internet életünk részévé vált, és ha valaki ehhez nem képes alkalmazkodni a velejáró negatívumokhoz, akkor az nagy bonyodalmakhoz vezethet a saját mindennapi életében. Ezt a fajta, digitális, technikai fejlődést már leállítani nem lehet, viszont ha nem kezeljük a hátrányait, akkor sok problémát, gondot okozhatunk magunknak.

Digitális generációk

Mai szóhasználatnál *digitális bennszülöttnek* hívjuk azt a réteget, akik belenőttek ebbe a korba. Ők azok, akik nagyon sok információt gyűjtenek össze az internet segítségével, de sajnos sem szűrni, sem rendszerezni igazán nem tudják. Amennyiben a tudás nincs strukturálisan megalapozva, úgy a részletek tengerében könnyen elvesz az egyén.

⁸ http://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf

A *digitális bevándorlók* pedig azok a régebbi generációk, akik nem születtek bele ebbe a világba, szűrni és rendszerezni tudják az ismereteket, csak a megtalálása okoz nekik nehézséget. Elmondható, hogy ezáltal mindengenerációnak hoz valami negatívumot pszichésen az informatikai adatáradat, a korábbi generációknak a lemaradás érzését, az újabbaknak a visszaélések veszélyét.

Mai korunk rengeteg információja pusztán értelmileg van követve, az érzelmi megmunkálása elmarad, és ez felnőttkorban akár komoly lelki működésbeli zavarokhoz vezethet. „... A tudás átalakulóban van, s ez mai ismereteink szerint komoly hatással lesz az életünkre, nem csak az ismeretszerzés, hanem annak feldolgozása szempontjából is.”⁹

A generációk között nagy eltérések vannak. Annak ellenére, hogy ilyen rövid időről van szó, különösen nagy különbségek adódhatnak az elsajátított tudás – *digitális kompetenciák* – tekintetében. Nem ritka az a jelenség, amikor a fiatalok tanítják az idősebb generációt. Rohanó világunkat nem tudjuk lassítani, így csak egy lehetőségünk van: megpróbálunk a realitásban maradni, és józanul gondolkodni. Sue Palmer negatívan látja az elkövetkezendő jövőt: szerinte a modern társadalmakban az emberek nem tudják követni biológiai adottságaikkal, emberi szükségleteikkel a változásokat, a haladást, a fejlődést. „Beszélünk már internetező és nem internetező csoportokról, rugalmas „netizen”-ekről, akik állandó résztvevői a világhálónak, és lemaradó konzervatívokról...”¹⁰

Ez magában hordja, hogy a generációk közötti ellentétek sorában egy új ok is megjelenik: az eltérő net-használat.

Kialakult egy hiperintelligens „geek” nemzedék, akik témái közt első helyen szerepelnek a számítógéppel kapcsolatos fogalmak, gondolatok: pixelek, kábelek, szoftverfejlesztések, stb.. „A geek-et – magyarul talán kockafej vagy gépnymó – a modern társadalom termelte ki, ő az, aki kódoltan beszél, és ezért a szociális beilleszkedéssel hadilábon áll.”¹¹ Stabil, megbízható, csendes figurák. Tulajdonképpen azokra értjük, akik a technológia iránt nagyobb érdeklődést mutatnak, ezen témák iránti elkötelezettségük kiemelkedő. Kialakult egy magabiztos „geek társadalom”, akik büszkék arra, hogy azok. A képernyőről tanulják meg, hogyan kell viselkedni interperszonális kapcsolataikban. Rendkívül logikusan gondolkodó, egy témában kiváló, kiemelkedő tudással rendelkeznek.

⁹ Tari, 2011

¹⁰ Tari, 2011

¹¹ www.velvet.hu...

Rendkívül jó feladatmegoldó beosztottak, kreatív fejlesztők. Érzelmi-szociális intelligenciájuk azonban gyakran csökkent vagy hiányzik. A szakemberek megpróbálták időben behatárolni ezeknek az új generációknak a megjelenési idejét. Lásd 3. sz. ábra.

Generációk	Születési év
X	1962-1972
Y	1973-1994
Z (net generáció)	1995-2009
alfa	2010-től

3. ábra: Generációk (szerző)

A védelmi szférában is egyre több területen tűnnek fel az internetfelhőben felnövekedett nemzedékek. Egyrészt már, mint munkatársak is megjelennek, másrészt a védelmi munka során ügyfélként, károsultként, elkövetőként stb. is jelen vannak. Ügyfélként, elkövetőként a védelmi munkában rendszerint valamilyen illegális cselekmény kapcsán tűnnek fel, rendszerint próbára teszik a rendőri, büntetés-végrehajtási erők helyzetkezelési, helyzet-felismerési képességeit. Kifinomult módszereik, kreatív megoldási formáik nem mindig követhetőek mások számára.

Munkatársaként jelentős húzóerőt képviselnek, gyorsabban, több feladatot tudnak ellátni, mint elődeik, de gyakran pont ezzel válnak feszültségek forrásává, a szükségletek kielégítésének (siker, öröm) gátjává. A hagyományos tanulási/tanulási módszerek, vezetési formák alkalmazása nem elegendő az ő esetükben, így új kihívást jelentenek vezetői szempontból is. Erősségeik megismerése, személyiségük feltérképezése az egyetlen út ahhoz, hogy megtalálják azt a módszert, amellyel kimagasló kompetenciáik jó állíthatók a szervezet érdekeinek szolgálatába.

3. Az internet sötét oldalai, a veszélyeztető helyzetek

Az internet, mint a mai kor legnagyobb találmánya komoly veszélyek forrása is lehet, ha felkészületlen felhasználóhoz kerül. Legfőképpen a legfiatalabb korosztály természetesen a gyerekeké, akik értelmi-érzelmi fejlettségi szintje még nem teszi lehetővé, hogy rendelkezzenek fejlett elhárításokkal és ezért aztán könnyen rávehetők ártalmas dolgokra.

A számítógépre feltett anyagok szakmailag nem biztos, hogy minden esetben megbízhatóak. Vannak olyan portálok a neten, ahol nevelési, egészségügyi, jogi gondjainkat rábízunk egy általunk „szakembernek” vélt emberre, ugyanúgy bízva bennük, mint ahogy a való életben bízunk. „*Hisszük*, és nem *tudjuk*, hogy a válaszadó valóban megfelelő képzettséggel rendelkezik-e.”¹²

Az alábbiakban részletezzünk néhány veszélyforrást.

Életellenes veszélyek: szélsőséges esetben előfordulhat akár (csoportos) öngyilkosságra rávétel is a net segítségével, vagy gyilkosságra való uszítás; a veszélyes fegyverek, robbanószerkezetek elérhetőek lettek; terrorcselekmények összekötő hírforrása lehet.

Zaklatás (mobbing): Az internetes oldalakra bárki szabadon regisztrálhat, ahol különböző emberi kapcsolatokat (üzleti, baráti, pár) tud kialakítani. Ezek a viszonyok ugyanúgy, mint az élet egyéb területén, időnként tönkremehetnek, veszteségélményt okoznak, amit minden ember másképp kezel - ki jobban, ki rosszabbul. Előfordul, hogy ebben a virtuális térben akarják ezt a sérelmet megbosszulni, megfélemlíteni, nem csak a sértettet, hanem akár szűk környezetét is bevonva. A zaklató célja ezzel a félelemben tartás, megszegyenyítés, *háborgatás*, büntudatkeltés. Különböző fajtái vannak a zaklatásnak: munkahelyi, etnikai, szexuális, vagy csak egyszerűen személyes. Mindez történhet telefon által, közösségi oldalakon, és e-mailen is, akár az anonimitás fátyla alatt is. A szexuális, vagy pedofil zaklatás az aberrált emberek számára a kimeríthetetlen lehetőségek tárháza (tiltott pornográfia, ismerkedés, videók cseréje, stb.). A helyzet bármikor megfordulhat, és az áldozatból elkövető válhat.

Mindezek elől gyakran nem találnak menekvést, a helyzetet tétlenül kell eltűrniük, úgy, hogy nem tudják befolyásolni, és ez különösen súlyos a káros stressz szempontjából. Az áldozatok ennek tudatában tartósan szenvedhetnek lelki funkciók zavaroktól a

¹² Talyigás, 2010.

zaklatottság, megszegényítés miatt (szorongás, hangulatzavarok, alvászavar, fejfájás, gyomorfájás, félelmi reakciók).

Pedofília: bizonyos web-oldalakon, közösségi oldalakon olyan tartalmak jelenhetnek meg, amelyek veszélyeztethetik a fiatalok lelki fejlődést. A pedofil bűnözők kiskorú gyerekekkel való ismerkedésre, kapcsolattartásra, pornográf anyagok közzétételére használják az internetet. „A gyermek tapasztalatlansága folytán elhiszi azt, amit neki mondanak, írnak az interneten. Itt akár aktuális kedélyállapotuk, vágyaik, testi-lelki szükségleteik is megfigyelhetők. A gyerekek nem gondolnak arra, hogy egyesek tudatosan előre felépített taktika alapján alakítanak ki magukban egy virtuális személyiséget, ami eltakarja valódi énjüket, és ezzel a virtuális személyiséggel igyekeznek kihasználni gyermeki naivitásukat. Először csak bizalmat ébreszt maga iránt, majd egyre jobban igyekszik a gyermeket vagy a fiatalt irányítani saját vágyaik kielétele érdekében. A gyermekben lebontják azokat a gátakat, melyek ösztönösen, vagy a családi neveltetése folytán be vannak épülve. Az internetes beszélgetések után jön a személyes találkozó, mely során a fiatalok már valamely bűncselekmény sértettjévé válhat.”¹³

Ezekben a traumatizációs ügyekben nagyfokú a latencia, azaz nem derülnek ki, rejtve maradnak, az áldozatokban erős szégyenérzet alakul ki, az eseményt legszívesebben semmissé próbálják tenni, elfojtják, miközben tudattalanul önmagukat hibáztatják, esetleg erős büntudati szorongást élnek át.

Gazdasági szélhámosság: a megtévesztés folyamata nem más, mint eddig, csak a kommunikációs csatorna változott. „Az új terep, azaz a cyberspace megfoghatatlan világa még kedvez is az ügyeskedőknek, hiszen egy email vagy web-cím mögé kitűnően el lehet rejtőzni, a beszédett summával a site hirtelen felszámolásával egy pillanat alatt örökre el tud tűnni az ötlet tulajdonosa.”¹⁴

Károkozás: Hacker az az egyén, aki önös érdekből mások informatikai rendszereit feltöri. Célja üzleti hírszerzés, haszonszerzés vagy oktalán károkozás. Sok esetben közvetlen kapcsolatban állnak az alvilág bűnözőivel. Kárt okozhatunk vírussal is: ez egy program, amely saját másolatait helyezi el más programokban, dokumentumokban, ezáltal más állományokat tönkretéve. Általában levelezés (e-mail), vagy adathordozó (pen-drive) segítségével terjed, de mára már új terjedési módok is feltűntek.

¹³ http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=4

¹⁴ <http://www.kamu.eoldal.hu/...>

Változások a nyelv használatában: új szavak létrejötte, a régiak eltorzulása is érzékelhető. Létrejött egy ún. „internetszleng”, ami főleg angol szavakból alakult ki, és a gyakran internetezők körében használatos. Ennek a nyelvnek az a célja, hogy a hosszabb, és gyakran használt kifejezéseket lerövidítsék, így időt nyerjenek. Ezek a szavak a nyelvtani szabályoknak többnyire nem felelnek meg, ezért a normál nyelvet hosszú távon torzíthatják. Idővel beépülhet a normál levelezésbe is, és amíg meg nem ismeri mindenki, addig félreértést okozhat. Néhány példa a „szótárból”: 2 B - (to be) – lenni; bb - Viszlát! Bye-bye angol kifejezésből; LOL - (Laughing Out Loud/Lots of Laugh) – hangosan felnevet/sok nevetés.

Érvénytelen adatok, információk maradhatnak fenn az interneten, ezzel megtévesztést, zavart okozva, hiszen aktualitásukat elvesztették, vagy eleve hibásak voltak.

Vásárlás: kockázatai közé sorolhatjuk, hogy a vásárlók néha meggondolatlan szerződéskötésekbe is belemennek. Nem tudják megvizsgálni, felpróbálni, átnézni a terméket, sőt, néha a termék létezésében sem lehetnek biztosak. A pénzük elvész, nem azt kapják, amit vártak, nem intézik el garanciális problémáikat, stb. Pszichológiai szempontból is veszélyes lehet az internetes vásárlás, a vásárlási addikciók, az ún. „boltkór” miatt, mivel az áruválaszték széles, csábító, egy gombnyomással megoldható, gyors és kényelmes, így végül annyi árut halmoz föl önjutalmazásképpen, amire már talán nincs is szüksége.

Internetezés gyermekkorban: kérdéses, hogy hány éves kortól szabad használni az elektronikus eszközöket, anélkül, hogy az ártalmas lenne. Vajda Zsuzsanna szerint „Bayer Juditnak az a feltételezése, hogy a gyermekek természetes immunitással rendelkeznének a kártékony tartalmakkal szemben, nem felel meg a pszichológiai tényeknek. Fizikailag is kímélni igyekszünk a fejlődő gyermekeket, így mentálisan is arra van szükség, hogy fokozatosan vegyék fel a terheket, amelyeket felnőtt korukban el kell vinniük.”¹⁵

Képi önreklámozás: Külön figyelmet érdemel a tinédzser kislányok online szokása, amikor is erotikus színezetű fotókat készítenek saját magukról. Ennek valószínűleg az a tudattalan célja, hogy identitásuk kialakulásához folyamatosan kapjanak visszatükrözést, megerősítést.

¹⁵ Talyigás, 2010.

„Az online felület tehát befolyásoló tényező, mert olyan projektív felületet kínál, amin a tudattalan érzelmek és fantáziák, vágyak és motivációk lecsapódhatnak. Miután általában nincs felnőtt a közelben, aki ezt az érzelmi folyamatot kontrollálhatná, befékezhetné, vagy megmagyarázhatná, értelemszerűen megindul a „láttatás”¹⁶ Elviekben, aki saját magáról tesz fel erotikus képet, az is büntetendő.

Informatikai bűnözés: „A virtuális tér éppúgy lehetőséget nyújt a lopásra, csalásra, kémkedésre, szabotázsra és zavarkeltésre, mint a fizikai tér.”¹⁷

Egyre terjed az illetéktelen behatolás, hardver elleni támadás, jogosulatlan belépés, gépidő lopás, mikrochipek másolása, szoftver elleni támadás, program-manipuláció, szoftverlopás, az adatok elleni támadás, adatbázis meghamisítása, adatokkal való visszaélés. Különösen veszélyes ez a pénzügyi adataink tekintetében. Minden ember alkotmányos joga a saját személyes adataival rendelkezni. Ez a jelenség azon kívül, hogy bűnügyi esetté válhat, pszichikai értelemben is káros, hiszen a megkárosított emberekre negatívan hat. Gyakran számolnak be ennek kapcsán az önértékelésük zavaráról, önbizalmuk csökkenéséről, amikor önmagukat, tehetetlenségüket, sikertelenségüket okolják az esetért.

Csalás a partnerkapcsolatok kialakításában. A párkeresésben van, aki szerint nincs sem kisebb, sem nagyobb bizalom attól, hogy a virtuális téren keresztül zajlik az ismerkedés, de tény, hogy ha valakivel meg akarunk ismerkedni, akkor fontos, hogy lássuk és halljuk is őt, mert minél több jelzést kapunk az illető személyiségéről, megfigyelve a metakommunikációját is, amik mind elősegítik jobb, alaposabb megismerését. Mindenesetre nagy lehetőség, hogy új emberekkel találkozzunk, és erre a közösségi oldalak megfelelnek. Mivel azonban a személyes találkozás eleinte elmarad, hiányoznak a megismerést segítő nonverbális jelzések, ezért gyakran félreismerjük az illetőt, hagyjuk becsapni, megkárosítani magunkat. Nagyon fontos, hogy kinek, miről beszélünk, mivel a szeretetéttség és a kötődés iránti túlzott vágyakozás hajlamosít a hiszékenységre.

Felmerülhet a kérdés mindenkiben, hogy honnan lehet megtudni, hogy valami baj van az internetet használó gyerekekkel, vagy felnőtten. Ezt különösen fontos a szülőknek, pedagógusoknak tudni. Ilyen jel lehet az öltözködés, hajviselet hirtelen megváltoztatása, új kapcsolatok kiépítése. A hangulati élet ingadozása, indokolatlannak tűnő szomorúság, idegesség, szorongásra utaló jelek, alvászavar, fejfájás, új felvett szokások (pl. körömrágás, stb.) mind jelzésként értékelendők a kiskorú internethasználatának problémája

¹⁶ Tari, 2011

¹⁷ Talyigás, 2010.

vonatkozásában. Vannak olyan közösségi felületek, amelyek segítségével könnyen, gyorsan tudnak a gyereke kommunikálni nagyszámú és akár ismeretlen emberrel. Vizsgáljunk meg egyet, a legnépszerűbb közösségi weboldalt, a Facebook-ot, és biztonságos használata feltételeit!

„Már közel 700 millióan használják minden nap a 2004 februárjában indult amerikai Facebook közösségi hálót, és seregük havonta 22 millióval bővül. [...]Magyarország előkelő helyen szerepel a listán: 3,3 millió aktív Facebook-felhasználóval a 40. a rangsorban.”¹⁸

4. ábra: Internetes bűnözés¹⁹

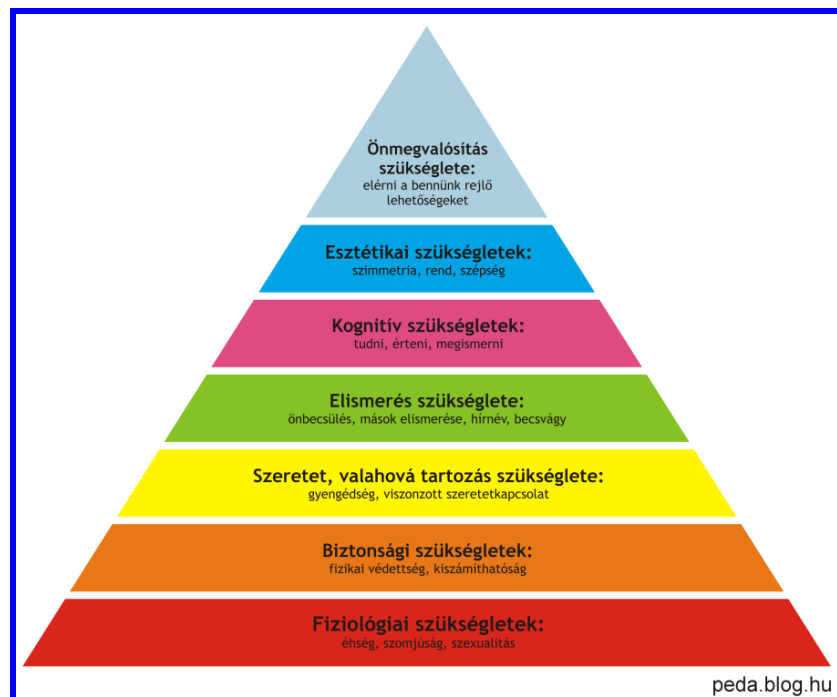
„Soha ilyen széles választék nem állt rendelkezésre az egyedüllét feloldására. A közösségi oldalon természetesen nemcsak azt látom, amit én szeretnék, hanem – valahogy úgy, ahogyan az utcáról behallatszik a zaj – sok mást is. Véleményeket ismert és ismeretlen emberekről, felhívást programokra és szövetségkötésre, esetleg önbíráskodásra.”²⁰

Ha figyelembe vesszük a Maslow-féle szükségletpiramist, láthatjuk, hogy az internet és ezek az oldalak sokféle vágyunk kielégítésében lehetnek a segítségünkre. (lásd: 5. sz. ábra) Például kényszerűségből létrehozható, könnyen generálható közösségi élmény, ami megfelel a „valahová tartozás” szükségletének. Ezt az igényt sokan a különböző közösségi portálokon találják meg (játék, hálózat, szervezés). Az önértékelési zavarral küzdőknek is jó lehetőség a kapcsolatteremtésre, mert a háttérben ott van a „bármikor visszavonulhatok” megnyugtató érzése.

¹⁸ www.hvg.hu/hvgfriss...

¹⁹ <http://www.google.hu/search?q=sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%B3g%C3%A9p+internet...>

²⁰ Talyigás, 2010.

5. ábra Maslow-i szükségletpiramis, Forrás: ²¹

Ahhoz, azonban, hogy biztonságban érezhesse magát a használó a közösségi oldalakon, a legfontosabb, hogy *tájékozódjon* annak használatával kapcsolatosan. A szakemberek ilyen irányú ajánlásait vizsgálva, az alábbiakban összegezhető ennek lényege:

A továbbított linkek megnyitását kerülni kell. Az ismeretlen küldők leveleit, jelöléseit el kell utasítani. Figyelembe kell venni, hogy „...a legtöbb valóságos interakcióban a nem verbális üzeneteket egyszerre több csatornán küldjük és fogadjuk. Tekintetünkkel, arckifejezésünkkel, testtartásunkkal, gesztusainkkal, hangminőségünkkel, öltözetünkkel és térközszabályozó viselkedésünkkel egyszerre kommunikálunk, és hogy ezek az üzenetek általában egymással is, és a szóbeli üzenetekkel is össze vannak hangolva.”²² Az internet azonban nem teszi lehetővé ezeknek a fogadását, dekódolását.

A biztonságos internetezésnek kialakult néhány alapszabálya, ezek a következők:

- Minél személytelenebb cím megadása,
- A jelszó védelme, biztonságos őrzése, tárolása,
- Olyan regisztrációs név használata, amihez nincs személyes kötődés,
- Minden oldalra más regisztrációs név használata,
- Személyes ügyet ne vendéglátóhelyeken, internetkávézóban intézzünk,

²¹ <http://www.google.hu/search?q=maslow-i+sz...>

²² Forgács, 2002.

- Tűzfal használata a káros programok ellen, annak bekapcsolva tartása programletöltéseknél is,
- Az interneten olvasott tartalmakat fenntartással való olvasása,
- Ha agressziót észlelünk, akkor azonnal meg kell szüntetni a társalgást, és a kapcsolatot Lakcímet soha ne adjunk meg.

Ezen túlmenően minden tranzakciónak megvannak a sajátos veszélyeztető tényezőik, ezek ellen minden lehetséges formában védekezni kell. Manapság minden gondolkodó embernek felelőssége törődni a digitális technika vívmányaival, illetve veszélyeivel. Fontos, hogy használni tudjuk javunkra, és állandó fejlődéssel és tudatos működtetéssel eltörpüljenek a kockázatok, veszélyek.

A gyermekeket a szülőknek kell megvédeni, még akkor is, ha ezzel az új „csodával” még nincs mindenki tisztában az idősebb korosztályból. Csak a szülői kontroll segíthet, és a harmonikus családi élet, a közös programok. Ha a szülők figyelemmel kísérik a gyerek napi életét, időbeosztását, több alternatívát is mutatnak a hobbi lehetőségek közül, és szabályokat alkalmaznak, akkor mederben tartható az internet használata és nem kell tartani a függőség kialakulásától. Fontos, hogy a szülők mutassanak érdeklődést, nyitottságot az internet iránt, mintsem hogy elzárkózzanak. Gondoskodjanak arról, és segítsék a gyerekeket ahhoz, hogy naponta társas kapcsolatuk is legyen, ne csak virtuális. Ne büntessék az internet megvonásával, mert az esetleg átfordulhat jutalomná, amennyiben mégis használni tudja. Végül soha ne a szülő kapcsolja ki a gépet, hanem a gyerek.

Minden embernek joga van ismerni a körülötte lévő veszélyeket. Hazánkban ezeknek a veszélyeknek a bemutatása, a veszélyhelyzetben való viselkedés szabályainak közvetítése a lakosságfelkészítés keretében folyik. „A lakosságfelkészítés olyan komplex tevékenység, amely a veszélyhelyzetekre, az azt követő magatartási szabályokra készíti fel a ... valamint a veszélyhelyzetek hatásait elszenvedőket.”²³ E tevékenységet több védelmi szervezet is folytatja attól függően, hogy milyen a profiljuk. Az új kihívás, amely az internet használatának kapcsán alakulhat ki, szintén több szervezet ismeretterjesztő programjában jelen van. Az elkövetkező évek feladata lesz, hogy a szakemberek megvizsgálják és elemezzék ezeket a veszélyeket, megoldásokat találjanak az internet kapcsán terjedő káros

²³ Veresné Hornyacsek Júlia, 2001.

cselekményekre, és nem utolsó sorban kidolgozzák a lakosság, az állampolgárok számára ezzel kapcsolatosan közvetítendő tartalmakat, megtalálják a felkészítés leghatásosabb módjait. A fentiek kapcsán a pszichológusok és a pszichológia-tudomány felelőssége is nagy, hiszen az internet pszichés jellegű hátrányaira, veszélyeire nekik kell felhívniuk az állampolgárok figyelmét.

Összességében megállapítható, hogy a technikai fejlődést nem tudjuk megállítani, mert az utat tör magának. Csak az új helyzethez való alkalmazkodás, a veszélytudatosabb magatartás védhet meg bennünket ennek a másik pólusától, a veszélyeitől. Az internet elterjedésével minőségi változás állt be az életünkben, ugyanakkor új veszélyt is jelent. Az internet-használattal terjedő illegális cselekményeknek komoly következményei lehetnek az állampolgárokra. Különösen igaz ez az adatainkkal kapcsolatos támadásokra, és azok illetéktelen felhasználására. Mindezek nem csak anyagi, fizikai veszélyt hordoznak, hanem a pszichés jellegű „támadásokkal” is számolnunk kell. Az internet kapcsán a társadalom polarizálódott, megjelentek azok a generációk, amelyek a korábbi, klasszikus módszerekkel nem „kezelhetőek”, mind a pedagógia, mind a pszichológia és a szociológia berkeiben gőzerővel folynak az ezirányú kutatások. Az internetes generációk emlékezete, feldolgozási módszerei, kogníciói másként működnek. A korábban károsnak vagy kórosnak vélt jelenségek napjainkra természetessé váltak, és fordítva. Ebben az átalakuló világban mind a szakemberek, mind a szülők felelőssége a felnövekvő generációk védelme és felkészítése ezekre a veszélyekre.

Felhasznált irodalom:

- HORNYACSEK Júlia: A lakosság önvédelmi készsége növelésének gyakorlata 1. Nemzetközi kitekintés: Németország, Polgári Védelmi Szemle MPVSZ, Budapest: 2008. 2. sz. p. 6 ISSN: 17 88-2168
- TALYIGÁS Judit (szerkesztő): Az internet a kockázatok és mellékhatások tekintetében. Scolar Kiadó, 2010, Budapest, ISBN 978 963 244 226 6, 15 p, 17 p, 25 p, 33 p, 186 p
- TARI Annamária: Z generáció. Tericum Kiadó, 2011, Budapest, ISBN 978963 9633 92 6, 21 p, 17 p, 245 p
- Patricia WALLACE: Az internet pszichológiája. Osiris Kiadó, 2004, Budapest, ISBN 963 389 592 8, 204 p
- FORGÁCS József: A társas érintkezés pszichológiája. Kairosz Kiadó, 2002, Budapest, ISBN 963 9137 71 5, 173 p
- VERESNÉ Hornyacsek Júlia: A lakosságfelkészítés, mint az árvízi krízisintervenció egyik alappillére, *in*: Szerk.: Ambris József: Doktoranduszok a tudomány szolgálatában BM OKF, Budapest: 2001. p. 7. ISBN: 1587-7663, ISSN:963-9208-14-4
- http://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf
- <http://velvet.hu/onleany/nerdery0921/>
- http://www.kamu.eoldal.hu/cikkek/-friss-hirek_.html
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Digit%C3%A1lis_forradalom
- http://www.google.hu/search?q=%C3%A9n+%C3%A9s+a+sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%B3g%C3%A9p&hl=hu&prmd=imvns&source=lnms&tbm=isch&ei=J02NT-HgONGD-wboxJn-Dw&sa=X&oi=mode_link&ct=mode&cd=2&ved=0CBwQ_AUoAQ&biw=1016&bih=590
- http://www.google.hu/search?q=maslow-i+sz%C3%BCks%C3%A9glet&hl=hu&prmd=imvns&source=lnms&tbm=isch&ei=80-NT8q6Moej-gah0az-Dw&sa=X&oi=mode_link&ct=mode&cd=2&ved=0CBAQ_AUoAQ&biw=1016&bih=590

- http://www.google.hu/search?q=sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%B3g%C3%A9p+internet&hl=hu&prmd=imvns&source=lnms&tbm=isch&ei=kKuOT66wG8qa-gbDzNj-Dw&sa=X&oi=mode_link&ct=mode&cd=2&ved=0CDIQ_AUoAQ&biw=1013&bih=590#hl=hu&tbm=isch&sa=1&q=internet+vesz%C3%A9lyei&oq=internet+vesz%C3%A9lyei&aq=f&aqi=g1g-S3&aql=&gs_l=img.3..0j0i2413.64980167883121682431181181014141515901401012j3j3j2j2j211410.&pbx=1&bav=on.2.or.r_gc.r_pw.r_qf..cf.osb&fp=944a4661d01e638b&biw=1013&bih=590
 - http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=4
 - http://hvg.hu/hvgfriss/2011.21/201121_facebookgeneracio
 - <http://www.healthyplace.com/addictions/center-for-internet-addiction-recovery/biography-of-dr-kimberly-young/>
- letöltések ideje: 2012. április 17.